SSC

स्टाफ सिलेक्शन कमिशन

कॉन्स्टेबल जी.डी.

भरती परीक्षा

BSF | CISF | CRPF

SSB | ITBP | AR

SSF | NCB |

संपूर्णतया अभ्यासक्रमानुसार

के'सागर

K'Sagar
PUBLICATIONS

- परीक्षेची संपूर्ण तयारी
- महत्त्वाची माहिती व पॉइंट्स
- भरपूर वनलाइनर्स
- महत्त्वाचे व संभाव्य वस्तुनिष्ठ प्रश्न!

Published By
Sau. Shobhadevi Kshirsagar
K'Sagar Publications
'Suvarna Shilpa', 444/1 Shaniwar Peth,
Adjacent to Rajmachikar Flour Mill,
Near Dakshinabhimukhi Maruti Temple,
Pune - 411 030
☎ : 24450125, 24455435
: 9823118810
Email : customer@ksagar.com
sales@ksagar.com
website : www.ksagar.com

❉ ❉ ❉

© K'Sagar Publications, Pune : 2024
First Edition : 2025

The name K'Sagar is registered
under the trade marks Act, 1999

❉ ❉ ❉

Printed at
Jai Ganesh Offset
Somawar Peth, Pune

❉ ❉ ❉

Typesetting
K'Sagar Publications, Pune

❉ ❉ ❉

Cover Design
K'Sagar Publications, Pune

❉ ❉ ❉

Price : ₹ 495/-

K'Sagar Book Centre
Nutan Classic, 639, Narayan Peth, Appa Balwant Chowk, Pune - 411 030. ☎ (020) 24453065 / 9823121395 / 9545567862 / 63

K'Sagar's House of Books
Satya-ganesh Sankul, (Saraswati Nivas) 122, Budhwar Peth, Jogeshwari Mandir Lane, Pune - 411 002. ☎ (020) 24465650, 9923810566

K'Sagar's House of Books
39/1, Durga Chambers, Jogeshwari Mandir Lane, Pune - 411 002 ☎ (020) 24483166
9923906500 / 8087722277

Due care has been taken to ensure that the information provided in this book is correct. However, the authors and the publishers bear no responsibility for any damage resulting from any inadvertent omission or inaccuracy in the book.

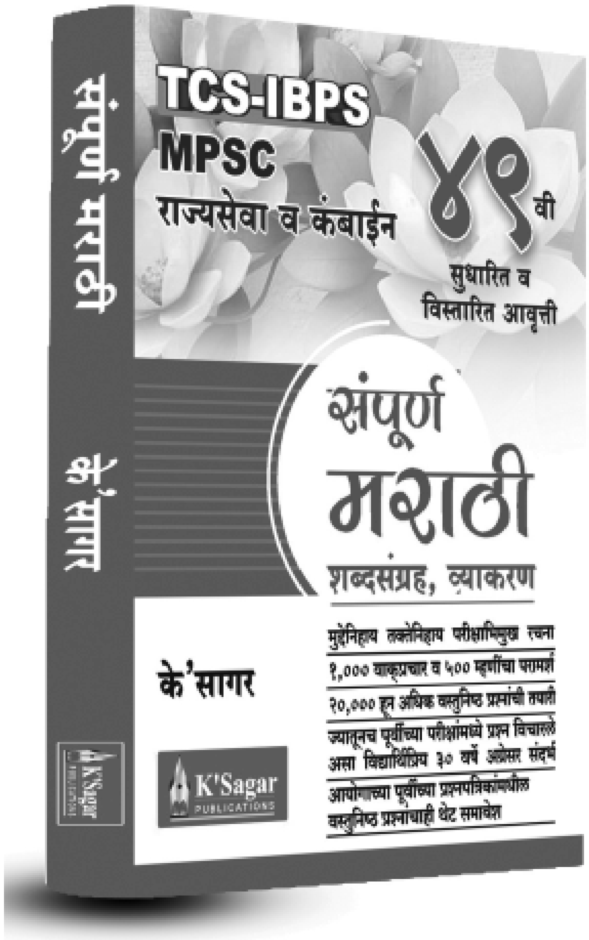

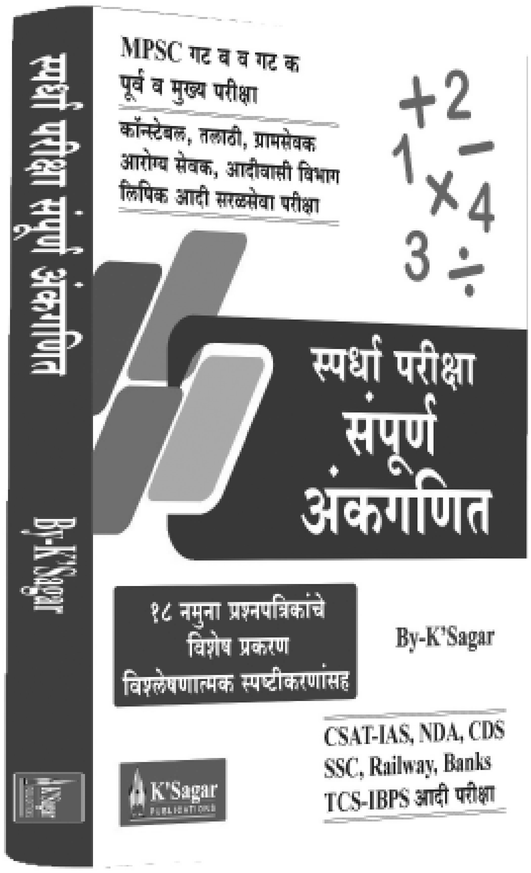

के'सागरीय...

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, निवड मंडळे व बँकिंग सर्व्हिस रिक्रूटमेंट बोर्ड आदींकडून घेतल्या जाणाऱ्या विविध स्पर्धा परीक्षांकरिता प्रकाशनाने प्रकाशित केलेली के'सागर लिखित पुस्तके आज विद्यार्थिजगतात प्रिय आहेत. त्यातूनच प्रेरणा घेऊन, स्टाफ सिलेक्शन कमिशनकडून **BSF, CISF, CRPF, SSB, ITBP, AR, SSF, NCB** आदी केंद्रीय सशस्त्र दलांमधील कॉन्स्टेबल (जनरल ड्युटी) भरतीसाठी घेतल्या जाणाऱ्या स्पर्धा परीक्षेकरिता उपयुक्त ठरणारे हे पुस्तक आज साकारले गेले आहे.

जनरल इंटिलिजन्स अँड रिझनिंग (बुद्धिमत्ता व तार्किक क्षमता चाचणी), इलिमेंटरी अर्थमॅटिक, प्राथमिक गणितज्ञान, इंग्रजी/हिंदी भाषाज्ञान आणि सामान्यज्ञान हा या परीक्षेचा अभ्यासक्रम.

वरील अभ्यासक्रम लक्षात घेता प्रस्तुतच्या संदर्भाची रचना पुढील पाच विभागांत केली आहे.

(१) जनरल इंटिलिजन्स अँड रिझनिंग (बुद्धिमत्ता व तार्किक क्षमता चाचणी)
(२) इलिमेंटरी अर्थमॅटिक (प्राथमिक गणितज्ञान)
(३) इंग्रजी भाषाज्ञान किंवा–
(४) सामान्य हिंदी
(५) जनरल नॉलेज अँड जनरल अवेअरनेस (सामान्यज्ञान व सामान्य माहिती)

वरील पैकी इंग्रजी भाषाज्ञान किंवा सामान्य हिंदी या दोहोंपैकी एका घटकाची निवड आपण करावयाची आहे. म्हणजेच आपणास आपल्या परीक्षेत एकूण चार घटकांचा (प्रत्येकी २० प्रश्न. ४० गुण.) सामना करावयाचा आहे. एकूण ८० प्रश्नांच्या या परीक्षेसाठी आपल्याला एक तासाचा कालावधी मिळणार आहे.

वरील परीक्षा संगणक आधारित असल्याने आपणास आपली प्रश्नपत्रिका online पद्धतीने अन् संगणकावर सोडवावयाची आहे.

ही परीक्षा पूर्वी फक्त इंग्रजी व हिंदी भाषांतूनच घेतली जाई. इंग्रजी हा तुमचा आमचा 'वीक पॉइंट' असल्याने व राष्ट्रभाषेशीही आपण पूर्णपणे समरस झालो नसल्याने महाराष्ट्रीय युवकांच्या मनात आतापर्यंत या परीक्षेविषयी काहीशी भीती व त्या भीतीतून निर्माण झालेली अनास्था ठाण मांडून होती. आता ही परीक्षा मराठीतून देता येत आहे.

प्रस्तुत लेखकाच्या स्पर्धा परीक्षांविषयक प्रदीर्घ लेखनानुभवातून आणि अव्याहत व्यासंगातून या संदर्भाची रचना साकारली असल्याने आणि प्रस्तुत लेखकाच्या लेखणीने अभ्यासक्रमास परिपूर्ण न्याय देतानाच दर्जा, उपयुक्तता व परीक्षाभिमुखता यांच्याशी इमान राखले असल्याने महाराष्ट्रीय तरुणांचा केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दलातील टक्का वाढविण्यास ते निश्चितच उपयुक्त सिद्ध होईल.

संबंधित स्पर्धा परीक्षा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाची असल्याने विषय समजणे अधिक महत्त्वाचे आहे, हे लक्षात घेऊनच पुस्तकाची रचना साकारली आहे. ही रचना साकारताना परीक्षेचा अभ्यासक्रम व तिचे स्वरूप यांचाही यथायोग्य विचार करण्यात आला आहे. सर्व विषय मराठीतून समजावून दिले आहेत. एवम्, हे पुस्तक सर्वार्थाने विद्यार्थिमित्रांना उपयुक्त ठरावे, याची सर्वांगांनी काळजी घेतली आहे.

आपलाच,
व्ही. एस. क्षीरसागर
(K'Sagar)

।। अ नु क्र म णि का ।।

विभाग पहिला

जनरल इंटिलिजन्स अँड रिझनिंग (बुद्धिमत्ता व तार्किक क्षमता चाचणी)

१. आकलन	९
२. वर्गीकरण	१६
३. समान संबंध	२१
४. क्रममालिका अथवा श्रेणी (लयबद्ध मांडणी)	२८
५. तर्क व अनुमान	३५
६. कूट प्रश्न	४१
७. सांकेतिक भाषा	४९
८. असेही काही प्रश्न	५५
९. संमिश्र महत्त्वाचे प्रश्न संच - १	७१

विभाग दुसरा

इलेमेंटरी अर्थमॅटिक (प्राथमिक गणितज्ञान)

१. संख्या	७९
२. बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार	८०
३. ल.सा.वि. आणि म.सा.वि.	८२
४. वर्ग-वर्गमूळ, घन-घनमूळ	८३
५. अपूर्णांक	८४
६. दशांश अपूर्णांक	८५
७. घातांक	८७
८. पदावली	८८
९. सरळ व्याज व चक्रवाढ व्याज	८९
१०. शेकडेवारी	९१
११. गुणोत्तर व प्रमाण	९१
१२. सरासरी	९२
१३. शेअर व दलाली	९२
१४. विविध परिमाणे	९४
१५. नफा-तोटा	९५
१६. काळ - काम - वेग	९७
१७. बैजिक राशींची किंमत	९९
१८. बहुपदी	९९
१९. समीकरणे आणि त्यांची उकल	१०१
२०. भूमितीतील मूलभूत संबोध	१०२
२१. काटकोन त्रिकोण, पायथागोरसचे प्रमेय	१०४
२२. त्रिकोणमिती	१०७
२३. क्षेत्रफळ	१०९
२४. पृष्ठफळ, घनफळ	१११
■ नमुना प्रश्नपत्रिका १	११३
■ नमुना प्रश्नपत्रिका २	११४
■ नमुना प्रश्नपत्रिका ३	११५
■ नमुना प्रश्नपत्रिका ४	११६

विभाग तिसरा

इंग्रजी भाषाज्ञान

१. Synonyms ■ शब्दांचा अभ्यास	११९
■ Some more synonyms	
२. Antonyms	१२६
३. One Word Substitution ■ Some more one word substitutes	१३०

४. Words Commonly Mis-spelt	२३७
■ Note the spellings of the following words	
५. Uses of Prepositions	२३९
६. Words Followed by Particular Prepositions	२४२
७. Articles	२४५
■ Use of 'A' or 'An'	
■ Use of 'The'	
■ Omission of the Articles	
८. Agreement of the verb with its subject	२४८
९. Tenses	२५०
■ Do as directed	
१०. Mixed Questions Based on Grammar and Vocabulary	२५१
■ स्पष्टीकरणांसह उत्तरे	
११. Important Questions	२५५

विभाग चौथा

सामान्य हिंदी

१. सामान्य हिंदी २१ सराव प्रश्न संच	१६३
■ सराव प्रश्न संच – १	१६३
■ सराव प्रश्न संच – २	१६४
■ सराव प्रश्न संच – ३	१६६
■ सराव प्रश्न संच – ४	१६७
■ सराव प्रश्न संच – ५	१६८
■ सराव प्रश्न संच – ६	१६९
■ सराव प्रश्न संच – ७	१७०
■ सराव प्रश्न संच – ८	१७१
■ सराव प्रश्न संच – ९	१७२
■ सराव प्रश्न संच – १०	१७३
■ सराव प्रश्न संच – ११	१७४
■ सराव प्रश्न संच – १२	१७५
■ सराव प्रश्न संच – १३	१७५
■ सराव प्रश्न संच – १४	१७६
■ सराव प्रश्न संच – १५	१७७
■ सराव प्रश्न संच – १६	१७७
■ सराव प्रश्न संच – १७	१७८
■ सराव प्रश्न संच – १८	१७९
■ सराव प्रश्न संच – १९	१८०
■ सराव प्रश्न संच – २०	१८१
■ सराव प्रश्न संच – २१	१८२

विभाग पाचवा

जनरल नॉलेज अँड जनरल अवेअरनेस (सामान्यज्ञान व सामान्य माहिती)

१. भारतीय राज्यघटना	१८३
भारतीय राज्यघटना	
■ महत्त्वाच्या टीपा	
■ हे लक्षात ठेवा!	
■ वस्तुनिष्ठ प्रश्न	
२. भारत : भूगोल व सामान्यज्ञान	२००
■ दृष्टिक्षेपात भारत	
■ भारताची लोकसंख्या	
■ भारत– मानचिन्हे	
■ भारतातील राज्ये	
■ पर्वत व शिखरे	
■ भारतातील नद्या	
■ प्रमुख नद्या व काठांवरील शहरे	

- जल व विद्युत प्रकल्प
- भारतातील औष्णिक विद्युत प्रकल्प
- अणुविद्युत प्रकल्प
- कृषी उत्पादने
- भारतीय कृषी उत्पादनातील विविध क्रांत्या
- भारतातील खनिजे
- उद्योगधंदे व प्रमुख शहरे
- लघुउद्योग व प्रसिद्ध ठिकाणे
- भारतातील पहिल्या व्यक्ती
- भारतातील पहिल्या महिला
- भारत– संकीर्ण
- भारतातील प्रसिद्ध स्थळे
- थंड हवेची ठिकाणे
- हे लक्षात ठेवा!
- वस्तुनिष्ठ प्रश्न

३. भारतीय अर्थव्यवस्था (ग्रामीण अर्थव्यवस्थेसह) २३४
- वस्तुनिष्ठ प्रश्न
- स्पष्टीकरणे

४. भारताचा इतिहास २५५
- हे लक्षात ठेवा!
- वस्तुनिष्ठ प्रश्न

५. सामान्य विज्ञान २७८
- महत्त्वाची माहिती
- काही पदार्थांचे द्रवणांक व उत्कलनांक
- रक्तगट
- अन्नातील पोषणद्रव्ये
- रोग
- प्राण्यांचे वर्गीकरण
- वनस्पती वर्गीकरण
- काही दृष्टिदोष

हे लक्षात ठेवा!
- रसायनशास्त्र व भौतिकशास्त्र
- प्राणिशास्त्र व वनस्पतिशास्त्र
- शरीर आरोग्यशास्त्र
- वस्तुनिष्ठ प्रश्न

६. महत्त्वाच्या आंतरराष्ट्रीय संघटना व परिषदा ३०१
- संयुक्त राष्ट्रे
- संयुक्त राष्ट्रांचे प्रमुख विभाग
- संयुक्त राष्ट्रांशी संलग्न महत्त्वाच्या संस्था
- संयुक्त राष्ट्रांचे सरचिटणीस
- आंतरराष्ट्रीय वर्षे
- सार्क
- अलिप्त राष्ट्र चळवळ
- काही आंतरराष्ट्रीय संघटना
- युरोपीय महासंघ (EU)
- जागतिक बँक
- आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी
- जी–७ राष्ट्रांची संघटना
- राष्ट्रकुल संघटना
- जी–२० संघटना
- जागतिक व्यापार संघटना (WTO)
- ब्रिक्स संघटना

७. शेजारी राष्ट्रांशी संबंध (हे लक्षात ठेवा! व संभाव्य महत्त्वाचे वस्तुनिष्ठ प्रश्न) ३११

८. चालू घडामोडी ३२९
- नोबेल पुरस्कार – 2024

- पॅरिस पॅराऑलिम्पिक स्पर्धा, 2024
- 33 वी ऑलिम्पिक स्पर्धा, 2024
- भारत ठरला 9 व्या आयसीसी पुरुष T20 विश्वचषक स्पर्धेचा विजेता !!
- सुरक्षा परिषदेचे नवनिर्वाचित अस्थायी सदस्य, 2024
- ग्रँडस्लॅम टेनिस स्पर्धांचे मानकरी, 2024
  - ऑस्ट्रेलियन ओपन, 2024
  - फ्रेंच ओपन, 2024
  - विंबल्डन, 2024
  - अमेरिकन ओपन, 2024
- 18 व्या लोकसभेची निवडणूक–2024
- 70 वे राष्ट्रीय चित्रपट पुरस्कार–2024
- 96 ऑस्कर पुरस्कार, 2024
- 66 वे ग्रॅमी पुरस्कार 2024
- राष्ट्रीय क्रीडा पुरस्कार, 2023
  - मेजर ध्यानचंद खेलरत्न पुरस्कार, 2023
  - खेळांमधील उत्कृष्ट कामगिरीसाठी 'अर्जुन पुरस्कार', 2023
  - 'उत्कृष्ट क्रीडा प्रशिक्षकांसाठी द्रोणाचार्य पुरस्कार', 2023
  - नियमित श्रेणी
  - आजीवन श्रेणी
  - क्रीडा क्षेत्रातील ध्यानचंद जीवनगौरव पुरस्कार, 2023
  - मौलाना अबुल कलाम आझाद चषक, 2023
  - पुरस्काराची रक्कम (सुधारित)
- 6 व्या खेलो इंडिया क्रीडा स्पर्धा, 2024
- महत्त्वाचे पुरस्कार
- भारतरत्न पुरस्कार 2024 मानकरी
- पद्म पुरस्कार, 2024
- परिषदा व संमेलने
- 69 वे फिल्मफेअर पुरस्कार, 2024
- सौंदर्य स्पर्धा
- आंतरराष्ट्रीय बुकर पुरस्कार, 2024
- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – 2020
- Rhumi 1–पुर्नवापर करता येणारे रॉकेट
- सन 2024 मध्ये घोषित निर्देशांक
- विश्वचषक क्रिकेट स्पर्धा, 2023
- पीएम सूर्य घर योजना–मोफत वीज योजना
- बहुआयामी दारिद्र्य निर्देशांक
- चांद्रयान–3 मोहीम यशस्वी
- आदित्य एल–1 मोहीम
- केंद्रीय मंत्रिमंडळ
- राष्ट्रीय स्तरावरील उच्चपदस्थ
  - काही महत्त्वाचे उच्चपदस्थ
  - विविध आयोग, मंडळे, बँका व संस्थांचे प्रमुख
- राज्यपाल
- हे लक्षात ठेवा!

महत्त्वाचा बदल

(1) औरंगाबादचे (जिल्हा, तालुका व शहर) छत्रपती संभाजीनगर असे, तर उस्मानाबादचे (जिल्हा, तालुका व शहर) धाराशिव, याप्रमाणे नामांतर केले गेले आहे.

(2) महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण क्र. 379/दि. 8 ऑक्टोबर, 2024 अन्वये 'अहमदनगर' जिल्ह्याचे नाव अहिल्यानगर जिल्हा, अहमदनगर उपविभागाचे नाव अहिल्यानगर उपविभाग, अहमदनगर तालुक्याचे नाव अहिल्यानगर तालुका व अहमदनगर शहराचे नाव अहिल्यानगर शहर असे करण्यात आले आहे.

विद्यार्थिमित्रांनी कृपया वरील बदलांची नोंद घ्यावी. या पुस्तकात जेथे जुन्या नावांचा उल्लेख असेल तेथे कृपया योग्य ते बदल करून घेऊन सहकार्य करावे, ही विनंती.

सशस्त्र सीमा बल (SSB)

- स्थापना : १५ मे, १९६३
  जानेवारी, २००१ मध्ये गृहमंत्रालयाच्या अंतर्गत.
- मुख्यालय : दिल्ली
- घोषवाक्य : सेवा, सुरक्षा, बंधुत्व
- महासंचालक : अमृत प्रसाद मोहन
- कर्तव्य : नेपाळ, भूतानच्या आणि भारताच्या आंतरराष्ट्रीय सीमांचे तसेच सीमा–वर्ती भागांचे संरक्षण.

केंद्रिय औद्योगिक सुरक्षा बल (CISF)

- स्थापना : १९६९
- मुख्यालय : नवी दिल्ली
- घोषवाक्य : संरक्षण आणि सुरक्षा
- महासंचालक : आर. एस. भाटी
- कर्तव्य : विमानतळे, सरकारी कार्यालये, स्मारके, उद्योग आदींची सुरक्षा; आपत्ती व्यवस्थापन इत्यादी.

केंद्रिय रिझर्व्ह पोलीस बल (CRPF)

- स्थापना : २७ जुलै, १९३९ रोजी 'क्राऊन रिप्रेझेन्टेटिव्ह पोलीस' या नावाने अस्तित्वात. पुढे २८ डिसेंबर, १९४९ रोजी 'केंद्रिय रिझर्व्ह पोलीस बल' असे नामांतरण.
- मुख्यालय : नवी दिल्ली
- घोषवाक्य : सेवा आणि निष्ठा
- महासंचालक : अनिश दयाल सिंग
- कर्तव्य : परिस्थितीच्या मागणीनुसार राज्य पोलीस दलांशी सहकार्य.

सीमा सुरक्षा बल (BSF)

- स्थापना : १ डिसेंबर, १९६५
- मुख्यालय : नवी दिल्ली
- घोषवाक्य : जीवनापर्यन्त कर्तव्य
- महासंचालक : दलजित सिंग चौधरी
- कर्तव्य : भारतीय सीमांचे संरक्षण.

भारत–तिबेट सीमा पोलीस बल (ITBP)

- स्थापना : २४ ऑक्टोबर, १९६२
- मुख्यालय : नवी दिल्ली
- घोषवाक्य : शौर्य–दृढता–कर्म निष्ठा
- महासंचालक : राहुल रस्गोत्रा
- कर्तव्य : उत्तरेकडील सीमांचे– मुख्यतः भारत–तिबेट सीमेचे संरक्षण.

आसाम रायफल (AR)

- स्थापना : १८३५
- मुख्यालय : शिलाँग (मेघालय)
- घोषवाक्य : उत्तर पूर्व के प्रहरी
  Valour, Glory, Sacrifice
- महासंचालक : विकास लखेरा
- कर्तव्य : भारत–म्यानमार सीमा संरक्षण

अमली पदार्थ नियंत्रण विभाग (NCB)

- स्थापना : मार्च, १९८६
- मुख्यालय : नवी दिल्ली
- घोषवाक्य : Intelligence, Enforcement, Co-ordination
- महासंचालक : अनुराग गर्ग
- कर्तव्य : अमली पदार्थांची तस्करी रोखणे.

सचिवालय सुरक्षा दल (SSF)

- कर्तव्य : देशभरातील सरकारी कार्यालये, प्रशासकीय संकुले, अति महत्त्वाच्या व्यक्ती इत्यादींचे संरक्षण.